

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**HISTORIE ČETNICTVA A POLICIE V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH A JEJICH ÚLOHA VE
SPOLEČNOSTI**

Autor práce: Nicol Ludačková
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: kombinovaná forma
Vedoucí práce: Mgr. Jiří Korostenski, CSc.
Katedra: Katedra aplikované jazykovědy

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jiřímu Korostenskému, CSc.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

Ludačková, N., Historie četnictva a policie v Českých Budějovicích a jejich úloha ve společnosti., VŠERS, 2010, vedoucí bakalářské práce Mgr. Jiří Korostenski CSc.

Klíčová slova: četníci, policie, městská policie, České Budějovice.

Každé lidské společenství bylo nuceno řešit své vnitřní poměry a vztahy. Postupně se ve městech vytvářely podmínky pro vznik profesionálních ochránců pořádku. Za kolébku četnictva je považována královská Francie, kde vznikl název Gendarmerie. Četnictvo se stále zdokonalovalo a v dobách francouzského císařství se konstitovalo na dobytých územích. Po pádu císařství dalo Napoleonem zřízené četnictvo lombardské základ ke zřízení četnického sboru v Habsburské monarchii a po nezbytných modernizacích funguje v Rakousku dodnes. Československé četnictvo bylo vojensky organizovaným bezpečnostním sborem, plnícím bezpečnostní úkoly na celém území státu. Četnictvo podléhalo vojenským trestním zákonům a soudům a platil pro ně vojenský služební řád. Disciplinární předpisy pro ně stanovilo MV. Podstatné organizační změny týkající se československé bezpečnosti proběhly na počátku padesátých let. Na základě vládního nařízení č. 48 z roku 1950 došlo k rozdělení původního ministerstva vnitra na dvě nová ministerstva. Ministerstvo národní bezpečnosti, které se stalo ústředním řídicím orgánem pro Sbor národní bezpečnosti a ministerstvo vnitra, které mělo na starosti vnitřní správu, včetně národních výborů. V lednu 1954 vešla v platnost nová organizační struktura československé bezpečnosti. Řídicím orgánem Veřejné bezpečnosti se stala Hlavní správa Veřejné bezpečnosti.

Abstract

Ludačková, N., History of Gendarmerie and the Police in the City of České Budějovice and Its Role in the Society, College of European and Regional Studies 2010, supervisor: Mgr. Jiří Korostenski, CSc.

Key words: gendarmes, police, city police, City of České Budějovice

Every human community has always been made to solve its internal affairs and relations. As time went by, in towns there were conditions for establishing the professional guards of public order. France is considered to be the cradle of Gendarmerie. Gendarmerie kept improving and in time of the French Empire it was constituted in captured areas. After the fall of the Empire Napoleon had the Lombardian Gendarmerie established and this organization served as a basis for originating the Gendarmerie in the Habsburg Monarchy, and, in fact it functions in Austria till today, after the necessary modernization. The Czechoslovak Gendarmerie was a militarily organized security corps serving to ensure the security nationwide. It was subject to military criminal laws and courts and it used the military service regulations. Disciplinary rules were stated by the Ministry of Interior. Significant organization changes concerning the Czechoslovak security occurred at the beginning of the 50s. According to the government decree No. 48 from 1950 the original ministry was divided into two new ministries. The Ministry of the National Security, which became the central directing body for the National Security Corps, and the Ministry of Interior, which organized the inner administration including national committees. In January 1954 a new organization structure of the Czechoslovak security was released. The Central Administration of the Public Security Corps became the directing body of the Public Security Corps.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Cíl.....	6
3. Metodika	7
4. Historický exkurz	8
4. 1. Počátek policie	8
4. 2. Československé četnictvo	8
4.2.1. Československé četnictvo jako součást československé zahraniční armády.....	10
4. 3. Státní policejní úřady	11
4.3.1. Vnitřní uspořádání státních policejních úřadů	12
4.3.2. Vznik úřadů.....	13
4.3.2.1. Vnitřní struktura jednotlivých úřadů.....	14
4. 4. Vývoj za doby první republiky.....	14
4. 5. Vývoj po druhé světové válce – 40. až 50. léta 20. století	15
4.5.1. Zásady výstavby nového bezpečnostního aparátu.....	15
4.5.2. Situace v Čechách a na Moravě	16
4.5.3. Obnovení Sboru národní bezpečnosti	17
4.5.3.1. Pohotovostní pluk.....	17
4.5.4. Situace na Slovensku	18
4.6. Změny v 50. letech 20. století.....	19
4.7. Policie v 60. letech minulého století.....	20
4.8. Vývoj v 70. a 80. letech 20. století	21
4.9. Státní bezpečnost (StB)	22
4.9.1. Složky Státní bezpečnosti	23
4.9.2. Změny ve funkci StB	24
4.9.3. Pracovní metody StB	25
4.9.3.1. Vězeňství jako nástroj represe.....	25
4.10. Policejní etika.....	27
4.11. Policie v Českých Budějovicích.....	30
4.11.1. Městská policie.....	30
4.11.1.1. Vývoj ve středověku	31
4.11.1.2. Vývoj v 19. století.....	31
4.11.2. Městská policie po roce 1918.....	35
4.11.3. Současnost městské policie v Českých Budějovicích	37
5. Závěr	39
6. Seznam použité literatury	41
7. Přílohy.....	44

1. Úvod

Ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických základů České republiky základní povinností a tedy i funkcí státu (*zákon č. 110/1998 Sb. čl. 1*).

Institucí, která udržuje řád a pořádek ve společnosti, je policie České republiky. V dnešní složité době stojí před policií splnění mnoha náročných úkolů. Toto souvisí s přeměnou policie z tradiční autokratické militantní organizace, kterou byla policie v minulosti, na demokratičtější organizaci široce založenou na jednotlivých policistech. V dnešní době závisí úspěšnost práce naší policie na důvěře a podpoře veřejnosti, s tím souvisí i ochota občanů spolupracovat s policií. Pracovní úsilí všech policistů by se mělo soustředit na společný cíl, který je stanoven na základě jasně definovaného hodnotového systému. Pouze taková policie se může těšit vysokému uznání a respektu ze strany občanů.

Téma své bakalářské práce jsem si zvolila pro jeho velkou variabilitu. Historií Českých Budějovic se zabývám již mnoho let. V současné době, kdy o státní policii slyšíme pouze ve spojitosti s korupčními aférami, je toto historické ohlédnutí více než důležité.

I když v průběhu více než stoletého sledovaného období jsem vycházela z předpokladu, že v každém politicko-ekonomickém systému byly úkoly bezpečnostních sborů specifickým způsobem modifikovány s ohledem na bezpečnostní priority společnosti.

Na pozadí obecně platného rámce, který v každé době vymezoval úkoly policejních sborů a četnictva na celostátní úrovni, v místních podmínkách se formovaly jedinečné a neopakovatelné mikropoměry, jejichž studium se stalo součástí mé práce.

2. Cíl

Cílem této bakalářské práce je nejen připomenutí důvodu vzniku policie a četnictva jako takového ale i ohlédnutí do historie vývoje, struktury, organizace práce a úlohy ve společnosti těchto represivních orgánů v České republice potažmo v Českých Budějovicích.

Dále jsem chtěla poukázat na některé specifické problémy policie a četnictva v Českých Budějovicích a na Českobudějovicku:

1. otázka postátnění českobudějovické policie před rokem 1938;
2. vymezení pravomocí ve vztahu k četnictvu ve všech ohledech včetně teritoria jejich působnosti;
3. některé sféry působnosti obou složek za 1. republiky; (řadu z těchto aktivit policie a četnictva lze alespoň v období před r. 1938 dokumentovat na materiálech z archivu)

3. Metodika

Byly prostudovány knižní, archivní a internetové i multimediální zdroje o vzniku, historii a práci policie a četnictva na území České republiky. Vzhledem k tomu, že tyto složky v Českých Budějovicích byly jen součástí celorepublikového aparátu, je nutno tyto použité materiály o historii a vzniku policie v České republice chápat i pro město České Budějovice. V závěru práce je zmínka o policii městské, jejímž zřizovatelem není stát, nýbrž město České Budějovice.

Za účelem studia práce policie jsem navštívila Státní oblastní archiv v Třeboni a Státní oblastní archiv v Českých Budějovicích, kde panují velmi přísná pravidla o studiu těchto materiálů a jejich případných prezentací veřejnosti.

Na základě těchto zdrojů byla zpracována literární rešerše, která je předmětem této bakalářské práce.

4. Historický exkurz

4. 1. Počátek policie

Je historicky prokázáno, že každé lidské společenství bylo nuceno řešit své vnitřní poměry a vztahy. Každé společenství mělo vlastní formy donucení. Volba a uplatnění těchto donucovacích forem byly dány duchovní a materiální úrovní společnosti. První a konkrétní zprávy o řešení vnitřní bezpečnosti a pořádku organizovanými jednotkami nacházíme v antických státech. Ve feudální společnosti byly otázky pořádku a bezpečnosti v rukou feudálních pánů, respektive jejich družin. Ve městech se o pořádek starali správci a samotní měšťané. Postupně se ve městech vytvářely podmínky pro vznik profesionálních ochránců pořádku. V tomto období můžeme spatřovat známky určité diferenciaci mezi bezpečnostní službou v podmínkách měst a v podmínkách venkova a volného terénu, které později vedly ke vzniku a existenci četnictva a policie¹.

Za kolébku četnictva je považována královská Francie, kde vznikl název Gendarmerie – svědčící o tom, že se původně jednalo o vyčleněnou zvláštní součást armády. Ta zabezpečovala zvláštní a bezpečnostní úkoly. Četnictvo se stále zdokonalovalo a v dobách francouzského císařství se konstitovalo na dobytých územích. Po pádu císařství dalo Napoleonem zřízené četnictvo lombardské základ ke zřízení četnického sboru v Habsburské monarchii a po nezbytných modernizacích funguje v Rakousku dodnes².

4. 2. Československé četnictvo

Československé četnictvo bylo vojensky organizovaným bezpečnostním sborem, plnícím bezpečnostní úkoly na celém území státu.

¹ MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, *Dějiny policie a četnictva*, Themis, 1997, str. 23 – 85.

² MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, *Dějiny policie a četnictva*, Themis, 1997, str. 23 – 85.

Četnictvo bylo orgánem státní politické správy určeným k vykonávání bezpečnostní služby s podřízeností státním politickým úřadům. V oblasti výcviku, vyučování, kázně a kontroly služby a dále ve věcech správních a hospodářských bylo podřízeno četnickým důstojníkům. V poslední instanci pak v obou uvedených oblastech podléhalo ministerstvu vnitra. K udržování vojenského pořádku a kázně ve sboru byl povolán generální velitel četnictva, který byl přidělen na ministerstvo vnitra. To rozhodovalo o tom, jak má být četnictvo organizováno, o početních stavech, jak bude vykonávána služba a jak mají být četníci vycvičeni. Otázka výzbroje spočívala v dohodě mezi ministerstvy vnitra a národní obrany.

Organizace četnictva musela rovněž odpovídat organizaci ostatních úřadů a v místech sídel politických a soudních úřadů byla zřizována přiměřená četnická velitelství. Aby byla zajištěna komunikace mezi četnictvem a armádou, byl k četnictvu přidělen důstojník československého vojska. Jistou zvláštností bylo povolávání příslušníků četnictva v určitých lhůtách k vojenským cvičením, při kterých četníci podléhali vojenským předpisům a zákonům. Těchto cvičení se účastnili četníci, kteří s přihlédnutím k věku byli jinak povinni vojenským cvičením podle branného zákona. Při válečném stavu musela pak přejít část četnictva k polní bezpečnostní službě pod přímé vojenské velení.

Politický úřad prvního stupně byl představeným úřadem pro četnictvo, v jehož obvodu byla služba vykonávána a příslušelo mu bezprostřední řízení služby a dohled nad jejím vykonáváním. Pokud bylo třeba užít četnictva samosprávným městem, nebo městem s tzv. municipálním právem (kde byla zřízena policie), povolával je do služby politický úřad druhého stupně. Ostatním státním civilním a vojenským úřadům, jakož i samosprávným úřadům nebylo četnictvo podřízeno³.

Soudy a státní zastupitelství v případě trestní pravomoci byly oprávněny vyžádat si službu četnictva přímo. Pokud šlo o jiné obory působnosti jak trestní, mohly dožadovat četnické služby prostřednictvím příslušných politických úřadů. Tímto způsobem mohly o činnost četnictva žádat státní civilní a vojenské úřady a úřady samosprávy. Politické státní úřady rovněž určovaly, kdy má četnictvo spolupůsobit v záležitostech místní policie. Nesměla tím ovšem utrpět četnická bezpečnostní služba⁴.

³ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/policie/322/7166.html

⁴ MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, Dějiny policie četnictva a, Police History, 1999, str. 18 – 56.

Všechny příkazy, které četnictvo obdrželo, bylo povinno ihned a bez průtahů vykonat a současně se zdržet jakýchkoli komentářů a posuzování rozkazů. Upustit od vykonání příkazu mohli četníci pouze tehdy, pokud by se přičil četnickým povinnostem, byl v rozporu se zájmy státu nebo trestním zákonem. Takový případ byl četník povinen ihned nahlásit svému představenému. Za obsah příkazu byl odpovědný ten úřad, který jej četnictvu vydal.

Četnictvo podléhalo vojenským trestním zákonům a soudům a platil pro ně vojenský služební řád. Disciplinární předpisy pro ně stanovilo MV. Službu konající četník měl zákonem stanovená práva strážce civilní i vojenské a současně i oprávnění použít zbraň. Současně byli oprávnění proti osobě, proti níž zakročovali, užít slov „ve jménu zákona“ a této výzvě byl každý, včetně osoby vojenské, povinen uposlechnout. Později si však mohl na jednání četníka stěžovat.⁵

4.2.1. Československé četnictvo jako součást československé zahraniční armády

Historie čs. zahraniční armády za skončené první války by byla neúplná bez kapitoly, kterou v ní tvoří historie našich polních četníků. Od května r. 1938 stály naše četnické oddíly s ostatními složkami SOS na hranicích republiky. Když byly po osudovém mnichovském diktátu nuceny odtud ustoupit, začali ihned z nich přecházet hranice ti, kteří se rozhodli o kus dále se chopit opět zbraně, jež jim byla doma z rukou vyražena. V Malých Bronovicích u Krakova v táboře čs. vojenské skupiny byli naši četníci od začátku velmi četně zastoupeni. Tehdejší polská armáda se zajímala zejména o naše letce. Na straně beckovské vlády nebylo však pro to dost pochopení a dobré vůle. Proto čtyři početné transporty čs. dobrovolníků odjely brzy do Francie a spád událostí po 1. září 1939 rychle vyřídil i osud ostatních. Větší část se jich dostala do SSSR, menší do Rumunska. Z našich polních četníků sešli se mnozí ve výcvikovém táboře v Agde na jižním pobřeží Francie. Postupně byl jejich počet rozmnožován o další, kteří se dostali do Francie přes Maďarsko a Jugoslávii. V prosinci 1939 byl při čs. divizi ve Francii zřízen oddíl polního četnictva pod

⁵ <http://www.policie.cz/clanek/historie-cetnictva-a-policie-historie-cetnictva-a-policie.aspx?q=Y2hudW09MTQ%3d>

vedením kpt. četnictva Františka Divokého, bývalého okresního četnického velitele v Plzni. Služba našich polních četníků ve Francii byla za německého náporu pevná. V době svízelných situací na frontě, kdy armáda podléhala duševní depresi, měly zdolávat neobyčejně těžké úkoly. Horké chvíle zažili potom při pádu Francie a při ústupu do Anglie. V Anglii se náš oddíl polního četnictva brzy zrestauroval. Po stránce organizační se musel ve Francii podrobit jistým změnám po francouzském způsobu, v Anglii po britském způsobu, avšak povinnosti polních četníků zůstávají v každé armádě v podstatě stejné a spolupráce s britskou Military Police byla proto vždy velmi dobrá. V zahraničí vzpomínali naši polní četníci velmi často na kolegy doma. Hovory o tom, jak těžko se jim slouží pod komandem nacistických zločinců, bývaly takřka denně na pořadu. Konečně přišel rok 1944 se všemi velikými událostmi. Čs. samostatná brigáda se vylodila v Normandii a boje u Dunkerque měly zcela jiný ráz nežli boje ve Francii v roce 1940. Tehdy byla nacistická vojska ve vrcholném rozmachu svých sil. Ve Francii našli po přistání jenom trosky francouzského četnictva. Garde mobile, francouzské bezpečnostní oddíly, podobné našim pohotovostním oddílům skládající se většinou z vysloužilců cizinecké legie, za vlády kolaborantů se příliš přizpůsobily požadavkům okupantů. Zato v Paříži se dovedly všechny složky bezpečnostní služby zorganizovat a 25. srpna 1944 postavit se do čela povstání pařížského lidu. Všichni byli pochopitelně zvědaví na naše četníky a ostatní bezpečnostní složky, sloužící za nacistické okupace.⁶

4. 3. Státní policejní úřady

Státní policie byla na území vzniklé Československé republiky plně zorganizována a konsolidována ve druhé polovině 20. let minulého století. Některé prameny uvádějí datum 28. 10. 1928. Síť státně policejních úřadů byla postupně zhušťována, takže policejní ředitelství nebo komisařství se postupně nalézala ve všech politicky, průmyslově, obchodně nebo bezpečnostně důležitých místech republiky. Tyto úřady vykonávaly funkce policie správní a úkoly policie kriminální⁷.

⁶ Historie bezpečnostních sborů - Četnictvo, Policie, Finanční stráž, SOS - Četnictvo v naší zahraniční armádě.

⁷ MACEK Pavel a kolektiv, *Bezpečnostní služby*, Police History, 2001str. 15 – 80.

Pojem bezpečnostní policie je značně široký a zahrnuje v sobě mnohé obory veřejné správy. Moderní doba si ohraničila pojem policie, která má pečovat o trestně právní ochranu občanů proti zločinu novým termínem – policie kriminální. Jejím úkolem je chránit právní řád a bezpečnost těch právních subjektů (života, majetku, cti apod.), které chrání svými ustanoveními trestní právo.

Na základě zákona ze dne 13. července 1922 č. 230 Sb. z. a n. o sborech stráže bezpečnosti a zákona ze dne 25. ledna 1914, č. 15 ř. z. o služebním poměru státních úředníků a státního zřízení (služební pragmatiky) bylo vydáno Nařízení vlády republiky Československé ze dne 5. října 1922 č. 295 k provedení citovaného zákona č. 230 Sb.

4.3.1. Vnitřní uspořádání státních policejních úřadů

V podstatě byly zřízeny dva policejní sbory. Nutno ovšem podotknout, že označení „policista“ se ve dvacátých letech minulého století vůbec neužívalo. Oficiální názvy pro policejní sbory byly „Sbor uniformované stráže bezpečnosti“ a „Sbor neuniformované stráže bezpečnosti. Termín, či označení „policista“ se ve služebních předpisech objevuje až v roce 1938.⁸

SUSB vykonával policejní službu správní a pořádkovou a SNSB plnily úkoly kriminální policie.

Uniformovaná stráž bezpečnosti byla založena na podřízení moci velitelské. Sbor neuniformované stráže bezpečnosti byl založen na podřízení úřední moci představené. Toto spočívalo v tom, že příslušníci sboru se museli bezpodmínečně podřídit příkazům velitele u SUSB a představeného u SNSB.

Sbory stráže bezpečnosti, a to oba zmíněné, nebo jen jeden, příslušely k těm státním úřadům policejním nebo politickým, u nichž byly zřízeny. Sbory, jejich velitelé, nebo představení a jejich členové byli služebně, pořádkově, disciplinárně a osobně podřízeni přednostovi úřadu. V případě, že byl člen sboru příkázán k výkonu služby jinému úřadu, byl služebně podřízen přednostovi tohoto úřadu. Ve věcech osobních, pořádkových a disciplinárních však byl i nadále podřízen

⁸<http://www.policie.cz/clanek/historie-cetnictva-a-policie-historie-cetnictva-a-policie.aspx?q=Y2hudW09MTQ%3d>

přednostovi toho úřadu, k němuž původně náležel.⁹ Vnitřními předpisy se určovalo rozdělení sborů a služební řád. Tím byla stanovena pravidla pro výkon služby ve služebních hodinách, ale i mimo ně. Byly stanoveny předpisy o služebním oděvu, zbrani, pomůckách potřebných pro výkon služby a způsobu, jak tyto pomůcky opatřit. Současně byly stanoveny podmínky pro přijetí do služby u některého ze sborů, podmínky výcviku a vyškolení členů sborů až po zkušební řád. V neposlední řadě byly stanoveny podmínky pro sestavení disciplinárních komisí a řízení před nimi.

Členové sborů se dělili na úředníky a gážisty mimo hodnostní třídy. Pro úředníky platily obecné předpisy o státních úřednících a pro gážisty mimo hodnostní třídy pak obecné předpisy o státních zřízeních a podúřednících.

Úředníkům sborů příslušel zejména dozor, kontrola, vedení služby a také péče o řádné vyškolení mužstva.¹⁰

Podle systematizačních zásad v každém sboru připadalo na 100 gážistů mimo hodnostní třídy zpravidla 32 strážníků u SUSB nebo policejních agentů II. třídy u SNSB, 38 nadstrážníků u SUSB nebo policejních agentů u SNSB, 20 obvodních inspektorů II. třídy a 10 obvodních inspektorů I. třídy. Inspektorům příslušel i hodnostní přídavek, který činil u obvodního inspektora II. třídy 200,- Kč ročně a u obvodního inspektora I. třídy 300,- Kč ročně.¹¹

4.3.2. Vznik úřadů

Státní policejní úřady vznikaly tedy postupně tam, kde bylo třeba, a také podle finančních možností státu. Podle velikosti a charakteru plněných úkolů to byla policejní ředitelství, komisařství, případně expozitury těchto úřadů a pohraniční policejní komisařství. Ke konci dvacátých let jich bylo již ke třicítce, avšak jejich činnost nebyla nijak zvlášť koordinována.¹²

⁹<http://www.policie.cz/clanek/historie-cetnictva-a-policie-historie-cetnictva-a-policie.aspx?q=Y2hudW09MTQ%3d>

¹⁰ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/policie/322/7166.html

¹¹ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/policie/322/7166.html

¹² Historie Policie a Četnictva v období 1.republiky Honzíkův bloček.html

4.3.2.1. Vnitřní struktura jednotlivých úřadů

Vedoucími pracovníky byli policejní ředitelé a správci policejních komisařství s právním vzděláním, kteří nesli zodpovědnost za policejní službu ve svém obvodu. K dispozici měli potřebný úřednický personál, pomocný personál kancelářský a zřízenecký, dále sbory uniformované a neuniformované stráže bezpečnosti, jež byly výkonnými orgány. Patřily vždy k těm státním policejním nebo politickým úřadům, u nichž byly zřízeny. Služebně, pořádkově, disciplinárně a osobně byly podřízeny přednostovi úřadu. Děly se na úředníky a gážisty mimo hodnostní třídy.

Sbor uniformované stráže bezpečnosti byl organizován na zásadě velitelské podřízenosti a jeho členové označením na červených špičkách límců. Gážisté mimo hodnostní třídy konali hlídky a pochůzky, eskortovali a hlídali vězně, poskytovali první pomoc, konali telefonní a telegrafní službu a všechny další úkoly, které vyplývaly z předpisů či příkazů. Obvodní inspektoři sborů uniformované stráže kromě toho vykonávali službu velitelů stanic a hlídek. U obou sborů tito inspektoři dohlíželi, kontrolovali a vykonávali činnosti, kde bylo zapotřebí osvědčit důvěryhodnost a zkušenost. Sbor neuniformované stráže bezpečnosti vykonával prostřednictvím gážistů mimo hodnostní třídy službu zpravodajskou, vyšetřovací a pátrací. Úředníkům tohoto sboru pak příslušel dozor, kontrolní činnost a vedení služby, stejně tak péče o odbornou zdatnost. Při plnění úkolů a výkonu služby se prokazovali služební legitimací či služebním odznakem.

4. 4. Vývoj za doby první republiky

Místo čtyř oddělení policejního ředitelství v době Rakouska-Uherska vznikl za první republiky větší počet samostatných odborných oddělení: tiskové, spolkové a divadelní, dopravní, oddělení pro zbrojní pasy, úřadovna pro potírání lichvy a oddělení pro pořiční policii, které podle potřeby působilo samostatně nebo jako součást oddělení pro zbrojní pasy.

Vznikl také Ústřední přihlašovací úřad a pasové oddělení, jenž měl v kompetenci vydávání cestovních pasů, občanských legitimací, plavebních knížek.

Dále evidoval osoby, které přišly do Prahy z míst postižených nakažlivými chorobami.

Bezpečnostní oddělení se zabývalo všeobecnou agendou veřejné bezpečnosti a dělilo se na několik dalších speciálních útvarů, jako např. železniční oddělení, poštovní, mravnostní, evidenční, oddělení krádeží, korespondenční oddělení, oddělení pro stíhání kapesních zlodějů, oddělení pro stíhání padělatelů platidel, šeků a cenných papírů, zajišťovací úřad, trestní rejstřík, oddělení ztrát a nálezů, oddělení pro správu policejních věznic, stanice policejních psů, redakce policejních tisků. V roce 1929 byla při bezpečnostním oddělení zřízena Všeobecná kriminální ústředna s celostátní působností. Ta vedla ústřední evidenci zločinců, pátrala po nezvěstných osobách, poskytovala pomoc úřadům při stíhání zločinců, při identifikaci mrtvol, měla na starost výcvik bezpečnostních orgánů v organizaci pátrání. Stejně jako jinde byly výkonnými orgány policejního ředitelství sbory uniformované a neuniformované bezpečnosti.

4. 5. Vývoj po druhé světové válce – 40. až 50. léta 20. století

V roce 1945 se základem nové státoporné činnosti v osvobozeném československém státě se stal Košický vládní program, přijatý dne 5. 4. 1945 první československou vládou Národní fronty Čechů a Slováků v Košicích. Ještě před jmenováním vlády Národní fronty 4. 4. 1945, vydal prezident ústavní dekret č. 1/1945 ze dne 2. 4. 1945 o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné, v němž v § 2 je v čele státní správy vedle jiných ministerstev uvedeno i ministerstvo vnitra. Do jeho čela byl na základě jednání představitelů vládních stran s prezidentem jmenován komunist Václav Nosek. Posláním ministerstva vnitra jako správního úřadu bylo řízení národních výborů a výkon bezpečnostních úkolů, vyplývajících z Košického vládního programu. Tím byly pro začátek určeny hlavní úkoly a náplně práce na úseku bezpečnosti.

4.5.1. Zásady výstavby nového bezpečnostního aparátu

Dne 17. 4. 1945 schválila vláda hlavní zásady výstavby nového bezpečnostního aparátu. Směr výstavby nového bezpečnostního sboru formuloval ministr vnitra takto:

Četnictvo a policii nerozpouštět, ale očistit a ponechat ve výkonu služby, protože je zatím nemůžeme nahradit novými vycvičenými orgány;

1. podchytit ozbrojenou masu občanstva a snažit se urychleně začlenit mladé a vhodné lidi do bezpečnostní služby;
2. utvořit zvláštní pohotovostní jednotky jako zálohy pro pohraničí.

Jiná byla v této době situace na Slovensku. Zde ovlivňují charakter nové organizace bezpečnostních útvarů zejména dva zákonné akty:

1. Nařízení SNR č. 6/1945 o rozpouštění četnických a policejních organizací a formací, které počítalo s tím, že prověření příslušníci mohou být převzati do služeb Národní bezpečnosti v rámci Pověřenectva SNR pro věci vnitřní.
2. Nařízení SNR č. 7/1945, které stanovilo organizaci bezpečnostní služby na Slovensku, tvořenou sborem Národní bezpečnosti (NB), složeným z velitelů a členů, kteří byli zaměstnanci Pověřenectva pro vnitřní věci.

4.5.2. Situace v Čechách a na Moravě

V Čechách a na Moravě ve stejné době existovaly již tři druhy bezpečnostních složek – revoluční oddíly (Revoluční gardy, Národní milice apod.), na závodech Závodní milice a policejní a četnický aparát. Z těchto všech složek byli vybírání příslušníci pro nový Sbor národní bezpečnosti.

V řízení SNB se v tomto období uplatnila zásada dvojí podřízenosti: Národním výborům v otázkách zaměřených k bezpečnostní službě a velitelům v otázkách odborných, výcviku, správních, kázeňských apod.

Dvojí podřízenost vyplývala z požadavku, že nový bezpečnostní aparát bude budován jako "orgán lidu". Postupnou výstavbou bezpečnostního aparátu se v období do vydání zákona o národní bezpečnosti vytvořily organizačně samostatné bezpečnostní složky.

Demokratická zásada, podle různých odstínů demokracie různě formulovaná, zakotvená v § 1 ústavního zákona č. 102/20 Sb., dostala v roce 1945 opět novou náplň, která se samozřejmě dotkla i vnitřní bezpečnosti státu – struktury státního bezpečnostního aparátu. Obnovená republika uvádějící rychle v život nové orgány státní a veřejné správy, národní výbory, začala zajišťovat ve státě vnitřní bezpečnost

způsobem odpovídajícím vládnímu programu (Košický vládní program). Nový Sbor národní bezpečnosti, předmnichovských sborů, dostal novou politickou i pracovní náplň, byla zlikvidována „nepolitičnost, která byla za první republiky záměrná a rozumná.

4.5.3. Obnovení Sboru národní bezpečnosti

Téhož roku, 30. června, byla vyhlášena nová organizace Sboru národní bezpečnosti, která měla odstranit odlišný vývoj v jednotlivých částech republiky. K říjnu 1945 měl celý bezpečnostní aparát 34 396 příslušníků. Ve stejném měsíci byly vytvořeny tzv. zemské odbory bezpečnosti (ZOB), působící při zemských národních výborech v Praze a Brně a expozitura brněnského ZOB v Ostravě. Zemské odbory bezpečnosti měly za úkol organizovat a řídit všechny složky vnitřní národní bezpečnosti v Čechách. Jejich vlastní organizaci tvořily čtyři oddělení:

- ZOB I – vnitro (vedení, řídilo SNB, StB a kriminální službu)
- ZOB II – zpravodajský úsek
- ZOB III – právní a správní úsek
- ZOB IV – dopravní úsek

Jednotlivé složky bezpečnosti tvořily:

1. Pořádková služba – většinou příslušníci bývalého četnictva a policie
2. Kriminální služba – specializovaní příslušníci, také většinou staří příslušníci
3. ZOB II – zcela nová zpravodajská složka
4. Státní bezpečnost
5. Pohotovostní pluk 1 NB – zcela nový útvar, v němž většinu tvořili nově přijatí příslušníci

4.5.3.1. Pohotovostní pluk

Pohotovostní pluk 1 NB byl vytvořen v létě 1945. Velitelé byli převážně důstojníci armády a příslušníci bývalého četnictva. Důvodem pro zřízení tohoto útvaru byla především činnost nacistických teroristických skupin "wehrwolf" (vlkodlaci), oddílů sestavených většinou z bývalých příslušníků SS a Hitlerjugend,

kteří byli koncem války vyškolení k provádění teroristických, sabotážních a diverzních akcí na osvobozeném území.

Příslušníci PP 1 NB měli v době svého vzniku i specifickou výstroj a výzbroj. Výstroj byla pořízena ze skladů německého Afrikakorpsu a od Sovětské armády dostali příslušníci 1 000 samopalů vz. 41 R. Od ostatních bezpečnostních útvarů se lišilo jejich označení odznakem Pohotovostního pluku 1 NB.

Vzhledem k úkolům pluku a rychlé potřebě jeho nasazení prošli jeho příslušníci intenzivním výcvikem tak, že již koncem července 1945 zaujali své pozice v celém severním a severozápadním pohraničí, přibližně na oblouku Trutnov – Ústí nad Labem – Karlovy Vary – Tachov. Povaha služby těchto jednotek nebyla jen pohotovostní. Hlavním úkolem bylo zabezpečit střežení státní hranice.

Na podzim 1945 přicházejí do pohraničí i jednotky armády, které mají vyplnit mezery mezi bezpečnostními jednotkami a pomoci s odsunem Němců. Postupně, jak se situace konsolidovala, byly jednotky pluku stále více využívány přímo pro ochranu státní hranice, kterou do listopadu 1945 vykonávaly útvary armády a příslušníci Finanční stráže. Celé československé hranice však 12 rot pluku s celkovým počtem 1 500 příslušníků nezabezpečilo. Z toho důvodu byly počátkem roku 1946 jednotky Pohotovostního pluku 1 NB reorganizovány a vznikají z nich Pohraniční útvary SNB – 9600. Nová sestava těchto útvarů byla zaujata dnem 1. července 1946 a zajištěno tak nepřetržité střežení státní hranice o celkové délce 2 116 km.

4.5.4. Situace na Slovensku

Do vnitřních těžkostí poválečného období vpadli na naše území v létě 1947 banderovci. Nebylo to poprvé. Své nájezdy, plenící pohraničí Slovenska, podnikali již od roku 1945. Tentokrát však šlo o akci velkých organizovaných jednotek, které se z Polska snažily probít přes naše území na Západ. Situace si vyžádala nutnost energického zásahu k likvidaci banderovských tlup. Kromě armády se ho zúčastnila i část pohraničních útvarů SNB 9600, z nichž byl pro tuto akci vytvořen pluk „Slovensko“. „Akce B, jak se protibanderovská bezpečnostní a vojenská opatření nazývala, byla ukončena na podzim 1947. Spolu s Pohraničními útvary SNB – 9600 vykonávali službu na hranici také příslušníci Finanční stráže.

4.6. Změny v 50. letech 20. století

Podstatné organizační změny týkající se československé bezpečnosti proběhly na počátku padesátých let. Na základě vládního nařízení č. 48 z roku 1950 došlo k rozdělení původního ministerstva vnitra na dvě nová ministerstva. Ministerstvo národní bezpečnosti, které se stalo ústředním řídicím orgánem pro Sbor národní bezpečnosti a ministerstvo vnitra, které mělo na starosti vnitřní správu, včetně národních výborů.

Hlavním cílem nových organizačních opatření, které byly v platnosti od 23. 5. 1950 mělo být zkvalitnění a zvýšení operativnosti řídicí práce. Při vytváření tohoto projektu byly mnohdy nesmyslně uplatňovány sovětské zkušenosti. Řízení národních výborů pak mělo být dle možností oprostěno od bezpečnostní problematiky. Výkonnými orgány ministerstva národní bezpečnosti se stala Velitelství Státní bezpečnosti a Velitelství Veřejné bezpečnosti.

V průběhu činnosti této nové organizace se nahromadila řada závažných chyb a nedostatků, chybných metod a forem práce, včetně porušování zákonnosti i mnohdy nezákonného jednání některých pracovníků. Situace vyvrcholila na podzim roku 1953, kdy došlo k další reorganizaci. Ta spočívala ve zrušení ministerstva národní bezpečnosti. Veškeré úkoly přešly pod ministerstvo vnitra, které počínaje 1. říjnem 1953 odpovídalo za řešení všech bezpečnostních úkolů s tím, že úkoly týkající se státní správy a řízení národních výborů řídila od roku 1953 přímo vláda. Za daných podmínek odpovídala tato organizační změna dlouhodobé společenské potřebě. Novým ministrem vnitra se stal Rudolf Barák, který v této funkci působil do června 1961, kdy byl z funkce odvolán.

V lednu 1954 vešla v platnost nová organizační struktura československé bezpečnosti. Řídicím orgánem Veřejné bezpečnosti se stala Hlavní správa Veřejné bezpečnosti. Té byly podřízeny krajské správy a okresní oddělení ministerstva vnitra. Pro boj proti trestné činnosti byly zřízeny nové odbory podléhající Hlavní správě VB. Znovu však docházelo na řadě problémů, nejasnostem a neuváženým rozhodnutím, daných rychlými a ne řádně propracovanými organizačními metodami, dogmatickým přebíráním sovětských zkušeností, podceňováním klasických forem kriminalistické práce apod.

4.7. Policie v 60. letech minulého století

Na přelomu 50. a 60. let podstatně ovlivnila činnost československé bezpečnosti nová územní organizace státu. Místo původních 19 krajů, členěných na 306 okresů a 14 807 obcí, bylo nově vytvořeno 10 krajů se 108 okresy a hlavní město Praha s 10 obvody. V této souvislosti bylo utvořeno 10 krajských správ MV a u každé z nich správa VB. Byla zachována městská správa VB v Praze s obvodními odděleními. Na jednotlivých okresech byla vytvořena okresní oddělení MV, v jejichž rámci pracovala oddělení VB. Nová organizace vešla v platnost od 1. 4. 1960. Koncentrace činnosti do sídel okresů mělo negativní dopad zejména v tom, že výkon služby se neustále vzdaloval od přímých potřeb lidí.

Od 1. ledna 1964 byla postupně zřizována oddělení VB, jako základní organizační článek Veřejné bezpečnosti. Jejich úkolem bylo zabezpečit veřejný pořádek, ochranu vlastnictví, život a zdraví občanů, bezpečnost a plynulost silničního provozu apod. Další významnou organizační změnu zaznamenalo vydání rozkazu ministra vnitra č. 12 z 24. 3. 1966, na jehož základě byly zrušeny krajské správy MV a okresní oddělení MV. Zřízeny byly krajské správy SNB a okresní oddělení VB. Tato úprava prokázala do jisté míry svou životaschopnost a opodstatněnost.

K dalším zásadním změnám v postavení a systému Sboru národní bezpečnosti došlo v letech 1968 – 1969. Ústavním zákonem č. 143/1968 vznikla československá federace. Tento zákon stanovil, že otázky vnitřního pořádku a bezpečnosti státu jsou ve společné působnosti ČSSR a obou republik. Otázky bezpečnosti byly svěřeny federálnímu ministerstvu vnitra a ministerstvům vnitra obou republik. Realizace principů federativního státoprávního uspořádání byla dána v novém zákoně o SNB ze dne 24. 4. 1974. Rozhodnutím vlády byly zřízeny také pohotovostní útvary VB.

4.8. Vývoj v 70. a 80. letech 20. století

Koncepce zákona č. 40 z roku 1974 o Sboru národní bezpečnosti byla politického stavu na počátku sedmdesátých let v Československu. Zákon byl postaven na vedoucí úloze KSČ, jednotě SNB a prioritní ochraně majetku v socialistickém vlastnictví. Organizace, systém a řízení SNB vycházely z principu jednoty SNB a jeho podřízenosti ministru vnitra ČSSR (viz. příloha č. 1).

Zdůrazňování jednoty SNB se využívalo k vydávání různých pokynů krajským a okresním správám SNB bez vědomí ministerstev vnitra republik, přestože šlo v mnohých případech o jejich výlučnou působnost. To vedlo k dvojkolejnosti řízení. Soustavně byl také vyvíjen tlak na útvary Veřejné bezpečnosti, aby plnily i úkoly příslušející státní bezpečnosti, což bylo v rozporu se společenským postavením a posláním složky Veřejné bezpečnosti.

Od vzniku SNB přecházely do Veřejné bezpečnosti z různých resortů státní správy jednotlivé správní agendy. Ty byly dosud vedeny národními výbory s výjimkou agendy zbraní, která byla orgány SNB vedena již od roku 1946. Postupně vznikající agendy byly v roce 1963 sloučeny a vznikl správní odbor Hlavní správy VB, správní oddělení na krajích a skupiny na okresech. V polovině 60. let vznikla správní služba, která měla na starosti veškerou agendu k občanským průkazům, hlášení a evidenci pobytu občanů, povolovací režim kulových zbraní, zbrojní průkazy a ověřování adres osob v příslušném obvodu.

Písemnosti četnických stanic na území Jihočeského kraje byly předány v roce 1970, tehdejší správou ministerstva vnitra v Českých Budějovicích do Ústředního archivu ministerstva vnitra v Praze. Odtud v roce 1975 do Státního oblastního archivu v Třeboni, kde se staly součástí fondů.

V tomto archivu byly v roce 1979 uspořádány archiváři Lubomírem Malíkem a Ludmilou Smiderovou jako jedna sbírka, obsahující všechny dochované četnické archiválie z území Jihočeského kraje, což představovalo materiál celkem 180 četnických organizací, 1118 inventárních jednotek, tedy v přepočtu na evidenční jednotky 850 knih úředních, 415 registračních pomůcek a 88 kartonů a fasciklů spisového materiálu v časovém rozsahu 1889 – 1945.

Knihy úřední

- knihy prohlídek
- staniční služební knihy
- památníky

- Spisový materiál
- registraturní pomůcky
 - podací protokoly obyčejné
 - podací protokoly důvěrné
 - podací protokoly mobilizační
 - indexy k protokolům
 - spisy

Na všech typech četnických stanic i na okresních velitelstvích byly spisy ukládány většinou do řad podle jednacích čísel a k jejich evidenci byly vedeny podací protokoly a indexy.

Významné události týkající se četnické stanice byly zaznamenány do tzv. památníků. O kontrole služby a pořádku na stanici, se vedly záznamy v knihách prohlídek. Jen na několika málo stanicích se písemnosti dochovaly v souvislejších řadách. Ve většině případů se jedná o pouhá torza (viz příloha č. 2).

Dějinný vývoj organizace a činnosti Sboru národní bezpečnosti byl ukončen revolučními změnami ve státě a společnosti, které započaly 17. listopadu 1989. V polistopadovém období byla v rámci resortu MV ČR provedena řada organizačních změn, které se významně dotkly všech útvarů a služeb. Začaly se psát nové kapitoly policejní historie.¹³

Policie České republiky je ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky, státní policie s působností na celém území republiky. Vznikla dne 15. července 1991 přeměnou Veřejné bezpečnosti, Sboru národní bezpečnosti zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. S účinností od 1. ledna 2009 je činnost Policie České republiky upravena novým zákonem č. 273/2008 Sb., který realizuje reformu policie navrženou tehdejším ministrem vnitra Ivanem Langerem. Jejím záměrem je především policii soustředit na úkoly při zajištění bezpečnosti a odlehčit jí od dalších působností, které s tímto hlavním úkolem úzce nesouvisí.

4.9. Státní bezpečnost (StB)

Posláním Státní bezpečnosti je chránit socialistické státní a společenské zřízení proti vnějšímu a vnitřnímu nepříteli. (Zásady pro uspořádání řídicí činnosti ve

¹³<http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>

Sboru národní bezpečnosti, 1966). Státní bezpečnost byla tajná politická policie. Patřila k hlavním pilířům komunistického režimu u nás. Po celou dobu existence totalitního režimu zasahovala svou činností do osudů statisíců občanů a do života celé československé společnosti. Po únorovém převratu v roce 1948 se podílela na upevňování moci komunistického režimu a chránila ho až do jeho zhroucení.

Existence státní bezpečnosti byla oficiálně utajena a v zákonech o Sboru národní bezpečnosti byla definována jen jako jeho součást. Nikde se také konkrétně neuvádělo, co je jejím posláním a z jakých složek se skládá. Byla řízena jen rozkazy a nařízení ministra vnitra.

4.9.1. Složky Státní bezpečnosti

Státní bezpečnost tvořily 3 základní složky: rozvědka, kontrarozvědka a vojenská kontrarozvědka. Úkolem rozvědky bylo vykonávat v „nepřátelském“ zahraničí (tj. na Západě) politickou, hospodářskou a vědeckotechnickou špionáž, diskreditační a dezinformační činnost. Kontrarozvědka svým zaměřením bojovala proti „vnějšímu nepříteli“ – tedy proti činnosti zahraničních rozvědek a jejím spolupracovníkům na území Československa. Působila také proti „vnitřnímu“ nepříteli – tedy proti všem (i potenciálním) odpůrcům a oponentům komunistického režimu. Vojenská kontrarozvědka byla původně samostatnou složkou armády, převedenou do StB v roce 1951. Bojovala proti zahraničním rozvědkám a jejím spolupracovníkům v Československu působícím v ozbrojených silách.

Státní bezpečnost měla tedy za úkol bojovat proti „vnějšímu“ a „vnitřnímu“ nepříteli, zabraňovat únikům státního, hospodářského a služebního tajemství. Příslušníci StB byli umisťováni na zahraniční zastupitelské úřady, odkud dohlíželi na průběh návštěv československých delegací, hromadných výprav i jednotlivců v cizině (především té západní).

Kromě těchto 3 základních složek se Státní bezpečnost dělila na několik dalších organizačních součástí. Patřili sem vyšetřovací útvary, útvary zajišťující ochranu státních a stranických činitelů, útvary pro sledování osob, zastupitelských úřadů a jiných zařízení, útvary zpravodajské techniky, šifrová služba a útvary pasů a víz.

Státní bezpečnost měla své pobočky v každém kraji a okrese. Řízena byla ministerstvem vnitra. V době federace ji řídilo Federální ministerstvo vnitra. Úkolována byla stranickým aparátem.

Z hlediska lidských zdrojů lze v StB vyzorovat dvě základní skupiny příslušníků. Jednak se jednalo o zaměstnance, ale daleko vyšší počet představovali tajní spolupracovníci. V roce 1947 nastoupilo ke Státní bezpečnosti 116 nových příslušníků. O dva roky později nastoupilo už 2.733 nových příslušníků. V polovině padesátých let měla StB více než 8.000 zaměstnanců a na konci roku 1989 více než 12.000. Aby však StB mohla plnit svou úlohu systematického dozoru nad celou společností, budovala rozsáhlou agenturní síť. Tu tvořili dobrovolní či přinucení spolupracovníci: ti se dělili do několika skupin: agenti, rezidenti, držitelé propůjčeného bytu a důvěrníci.

4.9.2. Změny ve funkci StB

Až do Stalinovy a Gottwaldovy smrti Státní bezpečnost disponovala obrovskou mocí, která byla víceméně nekontrolovatelná. Postihovala v masovém rozsahu nejen odpůrce režimu, ale už skutečné či jen potenciální, ale ohrožovala i samotné politické špičky totalitního režimu.

Od 60. let byla její činnost postupně přeměňována hlavně na úlohu vnitřní zpravodajství. Státní bezpečnosti začala fungovat jako nástroj politické kontroly společnosti i jednotlivců, jejichž aktivitami se režim cítil ohrožen. Pro nejvyšší představitele KSČ zajišťovala informace o dění ve společnosti.

Zůstávala však i nadále aktivním represivním orgánem. Uskutečňovala mnoho akcí proti disentu, jednotlivé skupiny opozice měla pod kontrolou a cílevědomě se snažila znemožnit jejich úsilí o jednotný postup.

Mezi její metody patřily časté a noční domovní prohlídky, vyvážení lidí do lesa, škrcení mokrým ručníkem, sexuální obtěžování, přepadávání, ničení aut, nastěhování do bytu, nezakryvané sledování osob, nucení disidentů hlásit se na oddělení SNB dvakrát denně.

Činnost Státní bezpečnosti byla rozkazem ministra vnitra Richarda Sachra ukončena 15. února 1990. Dne 30. 05. 2007 oznámilo Vojenské zpravodajství informaci o tom, že polistopadoví ministři vnitra a obrany Richard Sacher a Miroslav

Vacek byli vedeni jako tajní spolupracovníci komunistické vojenské kontrarozvědky, která byla součástí Státní bezpečnosti. ”

4.9.3. Pracovní metody StB

Mezi základní pracovní metody Státní bezpečnost patřily provokace, únosy, atentáty, vydírání, zastrašování, psychický teror. Od roku 1948 do roku 1953 využívala StB při výsleších „pouze“ fyzické násilí. V letech 1954 až 1965 bylo využíváno jak fyzického, tak psychického násilí. Fyzické násilí používali vyslyšající zejména v případech, kdy bylo z hlediska KSČ nutno dosáhnout rychlého přiznání. V ostatních případech se byli obvinění podrobováni psychickému nátlaku, jak je dobře patrné zejména z dlouho připravovaných „monstrprocesů“. Od roku 1966 do roku 1989 StB přešla od fyzického násilí k téměř výhradnímu násilí psychickému. Novým prvkem se poté stalo využívání vězeňství jako zastrašovací metody¹⁴.

Fyzické násilí zahrnovalo celou řadu nelidských způsobů mučení – od brutálního bití a mučení elektrickým proudem, přes noční výslechy, dlouhodobý pobyt v samotce až k odepírání spánku, pití, potravy. Fyzické násilí doprovázel psychický teror – ponižování lidské důstojnosti, vyhrožování zatčením rodinných příslušníků, fingované popravy, apelováním na komunisty, aby přiznáním „pomohli straně“ apod. Fyzické a psychické týrání se nevyhnulo ani ženám.

4.9.3.1. Vězeňství jako nástroj represe

Věznice a kriminály se nestávají často předmětem studia historiků, neboť jejich existence je spojena s lidským utrpením. Přesto jsou však součástí každé společnosti, poněvadž slouží k oddělení těch jedinců, kteří se provinili proti zákonům a mohou být okolí nebezpeční. V totalitních režimech však mají věznice ještě jednu neblahou funkci – jsou nástrojem k likvidaci těch osob, které s tímto politickým systémem nesouhlasí.

V návaznosti na předválečný vývoj řídil převážnou část vězeňských zařízení po roce 1945 resort spravedlnosti (trestní ústavy a soudní věznice). Mimo to však existovala i vězeňská zařízení spravovaná ministerstvem vnitra (správní věznice

¹⁴ KAPLAN Karel, *Nebezpečná bezpečnost*, Doplněk, 1999 str. 53 – 65.

referátů národní bezpečnosti národních výborů, vyšetřovací věznice StB) a národní obrany (vojenské trestnice). Je samozřejmé, že tento stav roztržičnosti nemohl Komunistické straně Československa (KSČ) po jejím nástupu k moci v Únoru 1948 vyhovovat.

Po komunistickém převratu v únoru roku 1948 začalo Československo procházet zásadními změnami, jež se nevyhnuly ani vězeňství. Je budován nový společensko – ekonomický řád, jehož nedílnou součástí je diktatura jedné strany a jejího aparátu. Na svou ochranu si komunistický režim vytváří zákony, které měly za úkol tento nově budovaný systém ochránit. Nástrojem široké politické perzekuce se stává masová nezákonnost, která spočívá v samotné podstatě mocenského monopolu komunistů a jejich politických záměrů. Komunistická strana Československa odůvodňovala nezákonnost jako politický jev v ideologii třídního boje, která měla československou společnost dovést až k nastolení diktatury proletariátu.

Komunistický režim v Československu, podobně jako v dalších zemích východního bloku, nahlížel na vězeňství jako na nedílnou součást represivních prostředků vůči vlastnímu obyvatelstvu. Pobytem ve vězení byli trestáni lidé z důvodů třídní příslušnosti, názorové odlišnosti, jiného sociálního postavení, náboženského přesvědčení apod. Byly kriminalizovány a politizovány běžné společenské vztahy a jednání.

Komunistické straně v její vizi nivelizace společnosti nemohla vyhovovat přílišná decentralizace vězeňství. Obzvláště pak tehdy, když využití levné pracovní síly mělo sehrát důležitou roli v rámci centrálně řízené ekonomiky. Pro totalitní moc je typická snaha vytvořit takový systém, v němž je celé trestní řízení včetně následného výkonu trestu zabezpečeno pouze jedním ministerstvem. V Československu jím bylo ministerstvo národní bezpečnosti (MNB) vytvořené v květnu 1950. V červnu 1951 byly MNB převzaty trestanecké pracovní tábory (TPT) při uranových dolech. Zároveň byl pod MNB převeden i Trestní ústav Leopoldov a Trestní ústav pro ženy Pardubice. O rok později, v září r. 1952, MNB získalo kontrolu nad celým čs. vězeňským systémem.

4.10. Policejní etika

Každá profese se řídí určitou soustavou či systémem hodnot a principů a z nich vyplívajících povinností. Účelem tohoto systému je přispět k tomu, aby daná profese byla vykonávána řádně a žádoucím způsobem. Takovýto systém hodnot označujeme jako profesní etiku. Skutečně téměř každá profese má, nebo alespoň může mít, svou profesní etiku, ovšem existuje určitá skupina profesí, pro něž má profesní etika enormní význam. Jedná se o takové profese jako je lékař, soudce nebo policista. Policejní etika, jako součást větší množiny profesních etik, má velký význam pro fungování samotné policie a také pro vnímání policie ze strany veřejnosti.

Policejní etika prošla vývojem, který byl stejně bouřlivý jako vývoj samotné policie. Jen za posledních sto let vývoje policejních sborů v českých zemích osciloval charakter policejní etiky mezi přístupem charakteristickým pro totalitní režimy a pojetím odpovídajícím standardům demokratického právního státu.

Policejní profese má specifický charakter. Jedná se o profesi, která je spojena s řadou oprávnění, jenž mohou významným způsobem zasáhnout do poměrů jiných osob a to nezřídka i s velmi závažnými následky. Postačí zmínit oprávnění provádět služební zákrok i za použití donucovacích prostředků nebo oprávnění k použití služební zbraně. To vše klade zvýšené nároky na policisty a potvrzuje důležitost policejní etiky.

Pro to, aby policejní etika mohla být uplatňována v praxi, respektive aby její dodržování mohlo být vyžadováno, je nezbytné, aby konkrétní etické normy byly formulovány a stanoveny. To se děje prostřednictvím vytváření specifických dokumentů, oficiální či neoficiální povahy, které mají podobu etických kodexů. Základním rysem etického kodexu by mělo být určité rozšíření hodnot a povinností, které vyplívají přímo ze zákona. Mělo by se jednat o něco navíc – o určitou nadstavbu. Zároveň by etické kodexy měly plně respektovat specifika konkrétní profese a zároveň na ně odpovídajícím způsobem reagovat.

Kodexy mají tedy konkretizovat zákonné požadavky přímo na míru a poslání určité profesní skupině. V případě státního policejního sboru je taková potřeba naprosto zásadní, protože povaha faktických úkonů v této oblasti státní správy mívá často závažné, někdy i vůbec neodčinitelné následky pro lidská práva, svobody

a zejména absolutní osobnostní statky (život, zdraví, dobrá pověst apod.). Zároveň ale zákonná úprava, vymezující rámec těmto organizacím, bývá velmi podobná a stav, kdy jsou zásadní hodnoty a standardy zakládány až mimozákonnými normami, je naopak nežádoucí.

Vhodné je, aby etický kodex organizace stanovoval vyšší míru legálního a morálního étosu, než jaký je možno požadovat ze zákona samotného.¹⁵

Mezi základní dokumenty, které lze označit za prameny policejní etiky a to i ve vztahu k Policii ČR patří následující:

1. Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod¹⁶
2. Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému zacházení či ponižujícímu zacházení nebo trestání¹⁷.
3. Deklarace o policii¹⁸.
4. Etický kodex policisty¹⁹.
5. Evropský kodex policejní etiky²⁰.
6. Etický kodex Policie ČR²¹.

Etický kodex Policie České republiky

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

Cíle Policie České republiky:

- a. chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b. prosazovat zákonost,
- c. chránit práva a svobody osob,
- d. preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti potírat ji,
- e. usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

¹⁵ SÝKORA J, *Etický kodex policie ČR*, 2007, Text dostupný z: <http://www.blisty.cz/2005/4/>

¹⁶ FRYŠTÁK M. *Kodex policejní etiky*, Kriminálnístika, 2004, č.1, str. 42 - 50

¹⁷ FRYŠTÁK M. *Kodex policejní etiky*, Kriminálnístika, 2004, č.1, str. 42 - 50

¹⁸ FRYŠTÁK M. *Kodex policejní etiky*, Kriminálnístika, 2004, č.1, str. 42 - 50

¹⁹ FRYŠTÁK M. *Kodex policejní etiky*, Kriminálnístika, 2004, č.1, str. 42 - 50

²⁰ FRYŠTÁK M. *Kodex policejní etiky*, Kriminálnístika, 2004, č.1, str. 42 - 50

²¹ Oficiální text Ministerstva vnitra, Dostupný z: <http://www.mvcr.cz/policie/kodex.1>

Základní hodnoty Policie České republiky:

- a. profesionalita,
- b. nestrannost,
- c. odpovědnost,
- d. ohleduplnost,
- e. bezúhonnost.

Závazkem Policie České republiky vůči společnosti jsou:

- a. prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b. chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c. uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d. při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,
- e. používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- f. nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g. zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h. zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i. zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

Závazky vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky:

- a. usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b. dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- c. netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

Osobní a profesionální přístup příslušníků Policie České republiky:

- a. nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b. chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.

4.11. Policie v Českých Budějovicích

4.11.1. Městská policie

Obecní policie patří k institutům, které nejsou z pohledu historického vývoje v podmínkách českých zemí novinkou. Ani České Budějovice nebyly výjimkou.

V našich zemích byla zavedená v roce 1849 říšským zákonem č. 272/ 1849. Podle Prozatímního organizačního zákona bylo četnictvo vojensky organizovaným sborem a tvořilo součást armády.

Četnictvo představovalo vojensky vycvičený, uniformovaný, kádrově zvláště spolehlivý, a proto také společensky preferovaný sbor.

Jeho hlavním úkolem bylo zajištění veřejného pořádku, třeba i za pomoci zbraní. Při výkonu služby se četnictvo řídilo nejvyššími politickými úřady, jak zemskými, tak okresními.

Dalším úkolem četnictva, zejména v dobách mírových, bylo zastupovat policejní moc v místech nepokrytých policejními složkami (menší obce).

V období první republiky zůstalo četnictvo podle zákona č. 218/ 1920 stále vojensky organizovaným sborem strážným, avšak bylo začleněno pod Ministerstvo vnitra a podléhalo Generálnímu veliteli četnictva. Nižšími články pak byla oblastní četnická velitelství, okresní četnická velitelství a posledním článkem byly četnické stanice.

Za okupace zůstává četnictvo ochráncem pořádku. Až po osvobození byl dne 11. července 1947 vydán zákon, který nově řešil otázku Sboru národní bezpečnosti.

4.11.1.1. Vývoj ve středověku

V Českých Budějovicích ve středověkém městě příslušel výkon soudní moci rychtářskému úřadu. Rychtářský úřad disponoval několika ozbrojenými biřici, kteří byli ubytováni pravděpodobně v Panské ulici. Jejich úkolem byl dohled nad bezpečností, mravností a čistotou ve městě, nad konáním trhů, zatýkání a věznění osob, které pořádek porušovaly. Vojensko – policejní charakter měla rovněž funkce čtvrtníků či čtvrtních hejtmanů, kteří dohlíželi na pořádek v příslušných městských čtvrtích. Rovněž organizovali záchranné práce v případě živelních pohrom. Čtvrtníci byli městem vypláceni ještě koncem 19. století. Od roku 1751 v rámci tereziánských reforem nově vykonával policejní správu pro celý českobudějovický kraj českobudějovický krajský úřad. Koncem 18. a v první polovině 19. století patřil výkon policejní správy rovněž do působnosti magistrátu města Českých Budějovic, při kterém byli zaměstnáni policejní komisaři.

4.11.1.2. Vývoj v 19. století

Změny politických poměrů se projevily i v Českých Budějovicích. V roce 1849 bylo zřízeno státní četnictvo, které nahradilo zaniklý represivní článek vrchnostenských orgánů, v případě královského města Českých Budějovice působnost krajského úřadu. Vojensky organizovaný četnický sbor měl samostatnou bezpečnostní funkci, dohlížel i na činnost městské policie a každý jednotlivec, který chtěl pracovat u četnictva, musel složit přísahu (formulář 1).

**Přísaha členů sboru četnictva
státu československého**

Přisáhám při všem, co jest mi svato, a v plné shodě se svým svědomím, že budu republika Československé a její vládě věren a oddán, že budu jejich zákonů a nařízení mně nadřizených úřadů a svých představených ochotně poslušen, že budu přísně zachovávat úřední tajemství a že při všem svém konání budu mítí vždycky jen zájem služby a prospěch republiky na zřeteli.

Přisáhám, že povinnosti četníka (četnického důstojníka), jež jsou nebo budou zákony a nařízeními nebo rozkazy mých představených pro zachování veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti stanoveny a povinnosti vojína, jež mně zákony a předpisy vojenskými jsou nebo budou uloženy a jež jsem vojenskou přísahu na sebe vzal, budu svědomitě plnit.

Tak přísahám!

V dne 19.....

.....
četník (poručík)

Potvrzujeme, že tato přísaha byla dnešním dnem v naší přítomnosti vykonána.

V dne 19.....

Formulář 1: Přísaha členů sboru četnictva státu československého

V Českých Budějovicích bylo zpočátku kromě velitele 8 pěších četníků a 4 jízdní, dále 1 pěší a 1 jízdní strážmistr. Vedle četnictva vznikla také samosprávná městská policie, která v roce 1850 zaměstnávala 2 policejní komisaře a 12 strážníků. Výdaje na její činnost tehdy dosahovaly 2 688 zlatých a 10 krejcarů (výplaty, náklady na věznění trestanců apod.). Ve 3 čtvrtině 19. století početní stav mužstva pozvolna vzrůstal na 15. Policejní komisaře vystřídali policejní revizoři a do čela městské policie byl ustanoven rotmistr. Součástí bezpečnostních složek města tvořili také ponocní, kteří při nočních pochůzkách hlídali možné nebezpečí vzniku požáru. Ponocní byli vypláceni městem až do první světové války. Od 6. 11. 1874 měla městská policie samostatný statut a nové služební instrukce. Byla organizována po vzoru státní policie a její působnost zasahovala kromě Českých Budějovic i na některé okolní obce.

Českobudějovický městský policejní sbor, který patřil k největším samosprávným sborům v českých zemích, se dělil na uniformovaný sbor a na civilní neuniformovaný sbor stráže bezpečnosti (hovorově takzvaní tajní). Přednostou městského policejního sboru byl policejní komisař, velitelem uniformovaného sboru byl okresní inspektor. Počet zaměstnanců se pohyboval kolem 100. Městská policie využívala místnosti v přízemí radnice a bývalou (již zaniklou) věznici krajského soudu v radničním nádvoří, kde bylo také zřízeno policejní muzeum s doklady zločinecké činnosti. Na Senovážném náměstí před pozdější budovou Jihočeského muzea byly 1876 vystavěny policejní kasárny pro uniformovaný sbor, tzv. policajtský dům, který byl zbořen v roce 1965.

Po roce 1918 došlo k modernizaci bezpečnostního oddělení, zřízení fotoateliéru, zavedení rozsáhlé kriminální kartotéky a daktyloskopických karet. Hlídková služba stráže i dopravní služba byly řízeny podle vzoru státní policie. Měly podobnou výzbroj i výstroj. V roce 1913 přiměly vysoké náklady na provoz a další okolnosti, požádat po vzoru jiných měst o zestátnění svého policejního úřadu. K převzetí českobudějovické policie státem došlo až 14. 12. 1936. Tehdy zahájilo v Českých Budějovicích činnost policejní ředitelství s expoziturami v Prachaticích a Českém Krumlově. Město muselo i nadále přispívat na jeho činnost. Kromě městské policie existovalo stále státní četnictvo, které sídlilo počátkem 20. století v Okresním domě na Lidické třídě č. 2, později na Senovážném náměstí. Bylo organizováno jako okresní četnické velitelství. Vzhledem k přítomnosti

samosprávného městského policejního úřadu však početní stav četnictva nebyl vysoký.

Obrázek 1. *Uniformovaný policejní sbor*

Uniforma městské policie

Uniforma českobudějovické městské policie byla výrazně ovlivněna slinou německou komunitou. Strážníci proto měli prušácké „piklhaubny“ – přilby se štítkem vpředu i vzadu a s lesklou kovovou špicí nahoře²². Vpředu na přilbě byl velký mosazný znak města s rytíři po stranách a mosaznou páskou nad štítkem. Na černé blůze (obr. 2) vojenského střihu s dvouřadým zapínáním, fialovým lemováním a vyložením měli strážníci ve službě upevněný mosazný půlměsíc s osobním číslem. Na boku nosili šavli se stříbrným, fialově protkaným střapcem. K uniformě nosili bílé rukavičky.

Obrázek 2. *Část uniformy městské policie*

²² RADA František, *Když se psalo c.k.*, Nakladatelství České Budějovice, 1965, str. 35 – 72.

Městská policie využívala prostory v přízemí radnice. Na Senovážném náměstí, před pozdější budovou Jihočeského muzea, byly roku 1876 vystavěny policejní kasárny pro uniformovaný sbor, tzv. policajtský dům, zbořený v roce 1965.

Roční náklady na činnost městské policie činily v roce 1900 75.175,- korun. Počet obyvatel tehdy v Českých Budějovicích dosáhl výše 45 259.

4.11.2. Městská policie po roce 1918

Po roce 1918 došlo k modernizaci městského bezpečnostního sboru. Uniformy se postupně přiblížily jednotnému vzoru „prvorepublikových policajtů“. Přilby ztratily kovové špice, znak města nahradil jednotný zlacený odznak s policejním monogramem RČS ohraničený kruhem z lipových listů, pod kterým byl umístěn štítek s identifikačním číslem strážníka. Ve výstroji se objevily také čapky pro strážníky se štítkem tzv. „brigadýrky“. Strážníci byli nadále vyzbrojeni šavlí, ale ta se stále více stávala odznakem moci, jako donucovací prostředek byly používány obušky. Ve dvacátých letech se také ve výzbroji městské policie objevují pistole. Výzbroj i výstroj se takřka shoduje se státní policií.

Bylo zřízeno fotografické oddělení s ateliérem, zavedena byla rozsáhlá kriminalistická i daktyloskopická kartotéka. Hlídková služba stráže i dopravní služba byly řízeny po vzoru státní policie.

Provozováno bylo také policejní muzeum s cennými doklady zločinecké činnosti, starými zbraněmi, fotografickými snímky z dřívější působnosti policejního sboru, ale i s pracemi některých delikventů po dobu jejich vazby.

V roce 1921 bylo v Českých Budějovicích 57 619 obyvatel. Českobudějovický policejní úřad zaměstnával počátkem 20. let 7 kancelářských sil, 4 detektivy, jejichž počet byl roku 1926 zvýšen na 8, dále 2 osoby pověřené vyšetřováním spisů, 3 zřízence pro věznici a postrk, 1 zřízence pro kontrolu stráží, 1 pro evidenci koní, trhů a cen potravin, 1 pro evidenci psů a 86 příslušníků uniformované policie rozdělených do 3 rot. Celkový počet všech zaměstnanců tehdy činil 109 osob²³.

²³ Statutární město České Budějovice a NEBE s.r.o., *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice, 2006 str.374 – 375.

Státní policii zastupovalo ve městě Okresní četnické velitelství, na kterém vzhledem k přítomnosti samosprávného policejního úřadu působilo počátkem 30. let 20. století pouze 6 četníků a jejich velitel. Malou ukázkou z jejich práce mohou být například vyšetřovací protokoly,

Okresní četnické velitelství České Budějovice Hulej Rudolf Podezření ze špionáže
Okresní správě politické

V Českých Budějovicích dne 21. února 1928

Po vykonaném šetření oznamuji toto:

Hulej přespal s neznámou ženou, již vydával za svoji sestru, tři noci v podnájmu u Barbory Korotvové v Č. B., Kostelní ulici č. 26, kam byl doporučen a přiveden Annou Černohorskou, posluhovačkou v Č. B., Strnadová ulice č. 4.

Černohorská sešla se s Hulejem a jeho společníci před kasárny 305 děl. Pluku zde, kde ji tito zastavili a žádali, by jim zaopatřila nějaký byt.

Černohorská zavedla je ke Korotvové, kde sjednali byt, v něm přespali pouze jednu noc a druhý den našla jim Černohorská jiný byt u Marie Jiráčkové ve Skuherského ul. č. 50. U této však pouze obědvali, a když jim Jiráčková řekla, že jim nedovolí spát na jedné posteli, odešli zpět ke Korotvové.

Dle udání Korotvové přicházeli domů pozdě v noci a ráno vždy někam odešli. V tomto bytě byli kontrolováni neuniformovanou městskou policií, která podala pak zprávu zpravodajským důstojníkům 5 pěší divize zde.

Podle zjištění v hotelu ubytování nebyli. Hulej se svojí společníci dlel zde již v roce 1926 dle záznamů zpravodajských důstojníků 5. pěší divize.

V září 1927 Hulej jezdil po městech v Jižních Čechách a vystupoval jako eskamotér. H. R. mluví špatně česky a německy, dobře maďarsky a slovensky. Byl zatčen policejním ředitelem Praha pro podezření z obchodu děvčaty.

Z jeho činností vyplývá též podezření špionáže ve prospěch Maďarska.²⁴

AN

Den Herrn k. k. Hofrat in Budweis

²⁴ ARCHIV, Z Okresního úřadu, KT: č.33, Čj: 108

Laut Note des Landtags – Präsidium von 15. märz 1907; Nr 618 Prages. LDTG., haben die Abgeordneten von 15. mrz 1907 die zuliegende Interpellation, betreffend die errichtung eines Gendarmeriepostens in Dirnflern eingebracht.

Derr Herr k. k. Hofrat werden ersucht, unter Wiedervorlage die Interpellation über diese Angelegenheit ehestens eingehend zu berichten.

Für den k. k. Statthalter²⁵

nebo krátké policejní zprávy:

Četnická stanice Včelná okr. České Budějovice

Včelná 2. ledna 1941

č. jednání 7/ 41

Věc: Zpráva o cikánech

Oznamuji, že v roce 1940 neprojeli obvodem zdejší četnické stanice žádné potulné, respektive cikánské tlupy.

Velitel stanice: Strážmistr Bubálský

Četnická stanice Kremže okr. České Budějovice

Kremže 1. ledna 1941

Č. jednání 3/ 41

Věc: Cikáni, výsledek stíhání 1940

Oznamuji, že v roce 1940 nebyla v obvodě zdejší četnické stanice zastížená žádná cikánská tlupa. Rovněž ve zdejších obvodě žádná cikánská tlupa není přihlášena k pobytu a do žádné obce není žádný člen cikánské tlupy domovským právem příslušný.

Velitel stanice: Příbyl

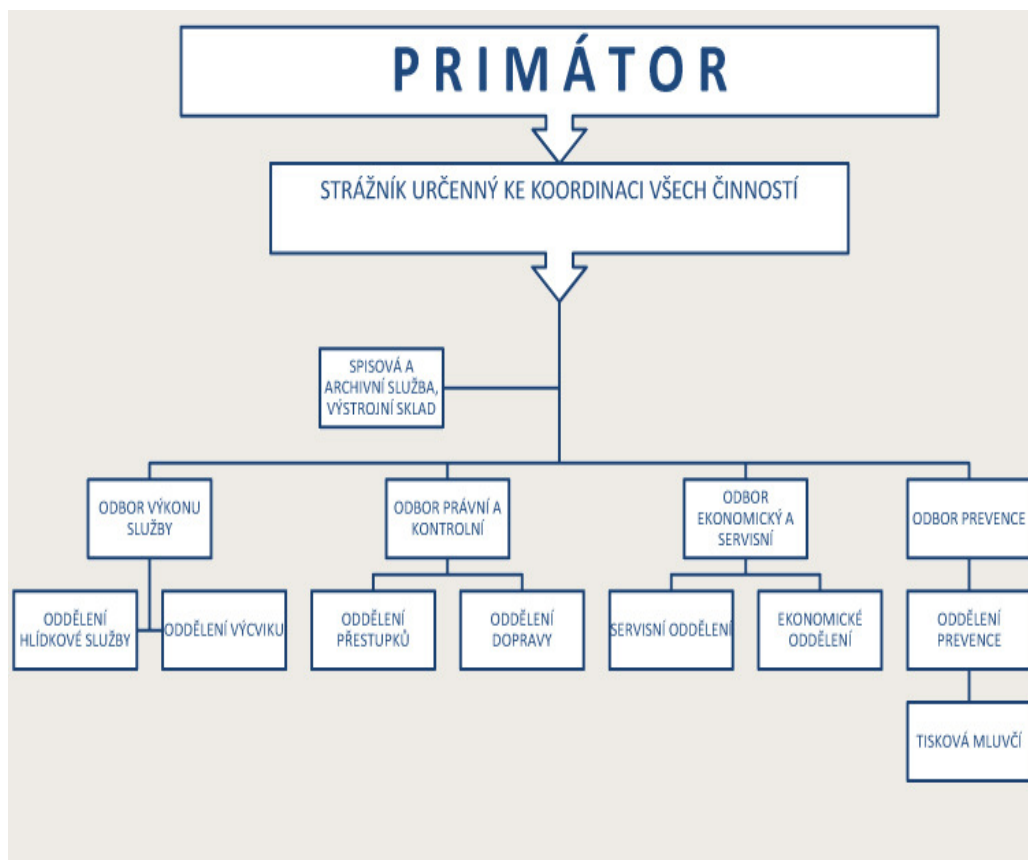
4.11.3. Současnost městské policie v Českých Budějovicích

Současná městská policie byla v souladu se Zákonem České národní rady č. 553/1991 Sb. Zřízena obecně závaznou vyhláškou města České Budějovice č. 1/92

²⁵ ARCHIV, Katalog spis A1/1436

o zřízení Městské policie v Českých Budějovicích ze dne 7. 7. 1992. Další změny jsou stanoveny vyhláškou č. 11/2006. Tato změna upravuje především kompetence v řízení městské policie a její novou organizační strukturu. Městská policie České Budějovice sídlí v ulici Jaroslava Haška.

Městskou policii řídí primátor města, který je nadřízen všem zaměstnancům městské policie.²⁶ Úkoly související s řízením městské policie České Budějovice jsou delegovány na určeného strážníka. Ze své činnosti je určený strážník odpovědný primátorovi statutárního města. O této problematice podrobně informuje publikace, která obsahuje aktuální stav přestupkového práva s důrazem na přestupky proti pořádku ve státní správě a v územní samosprávě.²⁷

Tabulka 1 – Organizační struktura²⁸

²⁶ <http://mpolicie.c-budejovice.cz/cz/o-mestske-policii/stranky/historie.aspx>

²⁷ HORZINKOVÁ Eva, ČECHMÁNEK Břetislav, *Přestupky a správní trestání*, Praha, Eurounion, 1999

²⁸ <http://mpolicie.c-budejovice.cz/cz/prevence-kriminality/aktuality/stranky/aktuality-prevence.aspx>

5. Závěr

Při ohlédnutí proti času zjistíme, že kromě organizační struktury se na vlastní práci četnictva a policie až tak moc nezměnilo. Rozdělíme-li však éru působení těchto represivních složek na kratší časové úseky, zjišťujeme, že postavení policejních orgánů ve společnosti se měnila a byla i společností jinak chápána. A to tak, že čím více se společenské zřízení snažilo být demokratičtější, tím více četnictvo a policie „přitvrzovaly“ ve své práci a vyšetřovacích praktikách. Od feudalizmu, kdy tyto bezpečnostní složky vystupovali jako autokratická militantní organizace, až po konec osmdesátých let, kdy policie (respektive její část) svou pracovní snahu dohnala do absurdismu policejního státu.

Představitelé mocností a i velitelé bezpečnostních sborů si vždy jasně uvědomovali a uznávali fakt, že vzdělávání sehrává nezastupitelnou roli při dobrém výkonu tak náročné profese, jakou policejní služba bezesporu je. Význam vzdělávání vždy byl, je a bude nezbytným předpokladem pro správné a úspěšné konání četnické služby. Účelem je získávání odborných vědomostí, zdokonalení a prohloubení všeobecného vzdělávání, docílení nezbytného stupně fyzické zdatnosti a vypěstování morálních a etických vlastností, jimiž má četnictvo a policie vynikat. Denně jsou v kontaktu s mnoha lidmi ze všech společenských vrstev, musí s nimi komunikovat, zasahovat do jejich chování, řešit zejména konfliktní situace a poskytovat kvalifikovanou pomoc. A to vše se odráží do dnešní doby.

Na začátku devadesátých let minulého století se naše společnost stala plně svobodnou – demokratickou. V tomto smyslu i policejní orgány byly logicky nuceny k podemokračtění. Ovšem troufám si tvrdit, že tento demokratický proces společnost neunesla a zneužívá ho. To se zákonitě odráží i v práci policie. Společnost, vědoma si své svobody, nechce připustit, aby v rámci bezpečnosti a prevence byla někým kontrolována či umravňována. Nechápe policii jako bezpečnostní složku, nýbrž jako něco nutného a tradičního. S tím souvisí i nastavení pravomocí policie, legislativa a nakonec i vymahatelnost práva. V této souvislosti by stálo za zamyšlení, zda pro společnost není lepší, když policie vystupuje mírně autokraticky.

Chápu, že naše demokracie je mladá, ale dokud si neuvědomíme význam demokracie jako takové, nemůžeme nyní, někdy až mírně chaotické jednání policie-respektive jednotlivých příslušníků, změnit alespoň na takovou úroveň, jaká panuje ve vyspělých demokratických kulturách.

6. Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. BARTOŠOVÁ Hana, Teorie a praxe policejní činnosti, Praha, Policejní akademie ČR, 1999, ISBN 80-7251-025-8
2. BUŘIČ František, ČECH Bedřich, Technické prostředky bezpečnostních služeb, Praha, Policejní akademie ČR, 1999, ISBN 80-85981-66-1
3. DLOUHÝ Michal, Četnické trampoty, Praha, Pragoline, 2006, ISBN 80-86546-55-1
4. FRYŠTÁK M., Kodex policejní etiky, Praha, Kriminalistika, 2004
5. GERLOCH Aleš, HŘEBEJK Jiří, ZOUBEK Vladimír, Základy českého ústavního práva, Praha, Prospektum, 1999, ISBN 80-7175-077-8
6. HANAK Bernard, Polizeinotruf: Invention über Aufforderung, Wien, Felix Wien, 1991, ISBN 3-927983-04-7
7. HORZINKOVÁ Eva, ČECHMÁNEK Břetislav, Policie ČR a související předpisy, Praha, Eurounion, 1999, ISBN 80-85858-82-7
8. HORZINKOVÁ Eva, ČECHMÁNEK Břetislav, Přestupky a správní trestání, Praha, Eurounion, 1998, ISBN 978-80-7317-069-1
9. KAPLAN Karel, Nebezpečná bezpečnost, Praha, Doplněk, 1999, ISBN 80-7239-024-4
10. MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, Dějiny policie a četnictva, Praha, Themis 1997, ISBN 80-85821-52-4
11. MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, Dějiny policie a četnictva, Praha, Police History, 1999, ISBN 80-902670-0-9
12. MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, Dějiny obecních policí I., Praha, Police History, 2004, ISBN 80-86477-26-6
13. MACEK Pavel a kolektiv, Bezpečnostní služby, Praha, Police History, 2001, ISBN 80-86477-03-7
14. MACEK Pavel a kolektiv, Pořádková činnost policie, obecná část, Praha, Policejní akademie ČR, 1999, ISBN 80-7251-017-7
15. MUSIL Jan a kolektiv, Úvod do kriminalistiky, Praha, Policejní akademie ČR, 1999, ISBN 80-7251-019-3

16. NOVÝ Karel a kolektiv, Služební poměr příslušníků Policie ČR, Praha, Linde, 1999, ISBN 80-7201-176-6
17. PILAROVÁ Eva, ŠIMONOVSKÁ Marie, Úvod do německého odborného jazyka, Praha, Policejní akademie ČR, 1999, ISBN 80-7251-026-6
18. RADA František, Když se psalo c. k. České Budějovice, Nakladatelství České Budějovice, 1965, ISBN 43-010-65
19. STAŠA Josef, Úvod do českého státního práva, Praha, Policejní akademie ČR, 1999, ISBN 80-85981-79-3
20. Statutární město České Budějovice a NEBE s.r.o., Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice, 2006, ISBN 80-239-6706-1

Archivní zdroje

1. Oblastní archiv Třeboň
2. Archiv České Budějovice

Elektronické zdroje

1. http://aplikace.mvcr.cz.archiv2008/rs_atlantic/policie/322/7166.html
2. <http://www.policie.cz/clanek/historie-cetnictva-a-policie-historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09MTQ%3d>
3. Historie bezpečnostních sborů – Četnictvo, Policie, Finanční stráž, SOS – Četnictvo v naší zahraniční armádě.htm
4. <http://www.policie.cz/clanek/historie-cetnictva-a-policie-historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09MTQ%3d>
5. <http://www.policie.cz/clanek/historie-cetnictva-a-policie-historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09MTQ%3d>
6. http://aplikace.mvcr.cz.archiv2008/rs_atlantic/policie/322/7166.html
7. http://aplikace.mvcr.cz.archiv2008/rs_atlantic/policie/322/7166.html
8. Historie Policie a Četnictva v období 1. republiky Honzíkův bloček.htm
9. <http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>
10. <http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>

11. <http://mpolicie.c-budejovice.cz/cz/o-mestske-policii/stranky/historie.aspx>
12. <http://mpolicie.c-budejovice.cz/cz/prevence-kriminality/aktuality/stranky/aktuality-prevence.aspx>
13. www.blisty.cz

7. Přílohy

PŘÍLOHA č. 1

Sbor národní bezpečnosti 1945 -1948

Číslo archívu: 16 646

Signatura: 11184

Státní oblastní archiv Třeboň

Počátky rozbíjení starého bezpečnostního aparátu a vznik SNB.

Boj KSČ a lidových demokratů o charakter SNB

Záminka k vyvolání vládní krize

Bezpečnostní agenda Národních výborů

Číslo archívu: 114 85

Signatura: 315

Státní oblastní archiv Třeboň

Stará a nová veřejná správa.

Organizace národní bezpečnosti.

Hlava I

Co je národní bezpečnost

Hlava II

Správa národní bezpečnosti

Hlava III

Výkonné orgány národní bezpečnosti

Hlava IV

Veřejný pořádek, klid a bezpečnost.

Evidence obyvatel a cizinců.

Věci spolkové.

Služební přísahy.

Trestní věci správní a dopravní bezpečnost.

PŘÍLOHA č. 2

Četnický pohotovostní oddíl České Budějovice (1933-1937)

Číslo archívu: 433 010 101

Státní oblastní archiv Třeboň

Signatura: 2418

Kalendář československého četnictva 1923

Číslo archívu: 14 928

Signatura: 4711

Státní oblastní archiv Třeboň

Kalendářní část str. 5 – 27 :Vládce roku, sluneční soustava

Statistická část str. 27- 69 : Československá republika, data národních svátků

Seznam zemřelých příslušníků str. 139 až 152

Správa československého četnictva str. 153 až 687